

Ko omenimo Kras, marsikdo najprej pomisli na Teran, pršut in burjo. Šele nato pridejo na vrsto kraški pojavi, kot so škraplje, žlebiči, vrtače, brezna in prepleteni sistemi podzemnih jam. Kraški teren namreč pokriva precej večji del Slovenije kot matični Kras. Tako je marsikatera ekipa med vami že lahko spoznala nekaj zakonitosti orientacije po kraškem terenu: rečnega reliefa ni, ko je na zemljevidu vrtača to v resnici pogosto pomeni več vrtač, celo nekateri znaki na DTK 25 karti, za katere ste precej prepričani, da veste kaj pomenijo, vas lahko malo presenetijo. Toda več o tem – na terenu ☺

škraplje

kal

Kakorkoli se danes marsikomu zazdi življenje na Krasu idilično, pa je bilo v preteklosti daleč od tega. Na Krasu ni rek. Pravzaprav razen kalov ni površinskih voda. Tudi prst je plitka in ne preveč bogata, debelejšje plasti so naravno le v vrtačah. Zaradi vsega naštetega, je obdelovalnih površin malo. Ena redkih kultur, ki se je tu dobro prijela, in je bila skozi zgodovino vedno gospodarsko pomembna (in je še danes), je trta.

Ko govorimo o naravnih ujmah v Sloveniji, slišimo poročila o poplavih praktično vsako leto. Kraševcem je bilo, vsaj kar se tega tiče, vedno prizaneseno.

Zato je bolj izrazita druga skrajnost.

[Območje Krasa in Slovenske Istre](#) oz. tako imenovano kraško gozdnogospodarsko področje (GGO Kras), ki obsega Kras, Brkine z dolino Reke, Čičarijo, Podgorski kras in Podgrajsko podolje, Vipavska brda (nisem še omenil, tudi to področje boste spoznavali) ter Šavrinska brda z obalnim pasom, je v letih 1995–2012 prizadelo 1100 požarov naravnega okolja, pogorela površina pa je bila večja od 7000 ha.

Med naštetimi področji je požarno najbolj ogrožen prav Kras, kar 80 % ga spada v najvišjo stopnjo ogroženosti. Čeprav sama količina padavin na Krasu ni majhna, dolgoletno povprečje znaša med [1300 in 1500 mm](#), pa zaradi apnenčaste površine voda hitro pronica in se ne zadržuje na površju.

Po samem obsegu prizadete površine sta izstopala 2 požara: julija 2003 je na območju Sel na Krasu in Brestovice pogorelo 1050 ha, požar je ogrožal tudi obe vasi, ki so ju ognjeni zublji skoraj obkolili.

Prav tako julija, 3 leta kasneje, pa je požar izbruhnil na [območju Šumke](#) in prizadel 950 ha površine. Na tem območju, kjer boste tudi iskali kontrolne točke, se je 12 let nazaj bohotil borov gozd, ki pa ga je požar povsem uničil. Od starega rastja so tako prisotni samo še posamezni hrasti, ki so preživeli ognjeni pekel, pogorišče pa so nato prerasli gosti sestoji robinije (*Robinia pseudoacacia*), ki jo običajno, sicer nepravilno, imenujemo akacija, in robide (*Rubus Fruticosus*). Zaradi goste rasti in trnja je teren ponekod zelo težko prehoden.

Obe rastlinski vrsti sta danes zelo značilni tako za Kras kot tudi za celotno področje južne in srednje Primorske, vendar [robinija](#) ni avtohtona vrsta, k nam je prišla iz Severne Amerike.

O vplivu tujerodnih vrst tukaj ne bomo razpredali na dolgo in široko (robinijo imajo sicer radi predvsem čebelarji in vinogradniki, prvi zaradi medu, drugi pa uporabljajo njen les), saj bo vam tekmovalcem na progi precej več težav povzročala avtohtona robida. Medtem ko na nekaterih drugih področjih Slovenije potovanje od ene do druge točke v ravni liniji azimuta običajno ovira zelo strm, celo prepaden teren, pa je na Krasu glava prepreka grmičasta gošča z robido na čelu. Ali pa podrast robide, ko smo v gozdu. Poleg robide sta za Kras značilna še dva bodeča grma: [navadi brin](#) (*Juniperus*

ruj v jesenskih barvah

communis) in [črni trn](#) (*Prunus spinosa*). Še najbolj znan kraški grm pa je morda [navadni ruj](#) (*Cotinus coggygria*), ki pa ga tokrat žal ne boste imeli prilike videti v živo rdečih odtenkih, za to boste morali Kras obiskati oktobra.

kraška gmajna

Grmičasta gošča je prehodno rastje med travniki in gozdom. Tisočletja nazaj so Kras v glavnem prekrivali hrastovi gozdovi, z naseljevanjem človeka v bronasti dobi pa se je zaradi sekanja in paše gozd začel umikati. Glavna gospodarska dejavnost je bila skozi dolgo obdobje pašna živinoreja, najprej drobnice, kasneje tudi goveda (poljedelstvo, kot smo že spoznali, za Kras ni tako pomembno). Ta je oblikovala kulturno krajino v značilno [kraško gmajno](#) – suhe travnike s plitvo prstjo, iz katere pogosto štrlijo skale, na njej pa uspeva zelo pestra sestava nizkega odpornega rastja. Spoznali smo že kar nekaj bodečih rastlin in tudi

kraška gmajna ni izjema. Tu bo poleti za pikanje in praskanje po nogah skrbela predvsem [ametistna možina](#) (*Eryngium amethystinum*).

Od drevesnih vrst smo že spoznali tujerodni črni bor in robinijo ter avtohtoni hrast. Glavne so tri vrste – [puhasti](#) (*Quercus pubescens*), [cer](#) (*Quercus cerris*) in [graden](#) (*Quercus petraea*). Poleg hrasta so pogoste avtohtone drevesne vrste še črni gaber (*Ostrya carpinifolia*), mali jesen (*Fraxinus ornus*) in maklen (*Acer campestre*). Zelo razširjena – še zlasti jo opazimo ob bujnem cvetenju aprila – je tudi [rešeljika](#) (*Prunus mahaleb*), ki pa redko zraste v pravo drevo.

Kljub 10.000 km planinskih poti v Sloveniji, pa jih ravno na trasi letošnjega SPOT-a je boste našli. Vsaj uradno ne, čeprav boste lahko srečali tudi Knafelčeve markacije.

Poteka pa tu čez Slovenska turnokolesarska pot. Več je tudi tematskih poti. Pot devetih kalov v okolici Kobjeglave in Tupelč ima za markacijo modro silhueto kala v beli elipsi, tako da jo nepozoren obiskovalec lahko zamenja za Slovensko turnokolesarsko pot. V okolici Erzelja pa poteka pot Med zaselki in studenci, katere znak je silhueta kačjega pastirja.

Pri znanih osebah s tega področja gotovo ne moremo mimo pesnika Srečka Kosovela in arhitekta Maksa Fabianija. Kosovel je v svojem kratkem življenju, umrl je star komaj 22 let, ustvaril izjemen opus pesmi. Marsikatera se je navezovala tudi na rodni kras ter tamkajšnjo floro in favno. Take so na primer *Pesem s Krasa*, *Bori* in *Balada*.

Maks Fabiani je bil za časa svojega življenja zelo znan arhitekt. Pred prvo svetovno vojno je ustvarjal predvsem na Dunaju. Po vojni se je vrnil na Kras. Dlje časa je bil župan Štanjela, kjer je pustil tudi svoj pečat. Ena njegovih bolj znanih stvaritev tu je

Ferrarijev vrt, kjer se danes poroči marsikateri par, ne samo z okolice, pač pa širom Slovenije.

Pot devetih kalov (zgoraj) ter Med zaselki in studenci (spodaj)

*p.s. V članku imate več povezav, ki pa so po večini namenjene potešitvi vaše radovednosti ☺
Kot vprašanja iz dodatnega gradiva za teste pridejo poleg članka v poštev samo povezave, ki so navedene spodaj.*

http://www.zgrs.si/pdf/Katastrofalen_pozar_SUMKA_2006.pdf

Pesem s Krasa

Bori dehtijo, bori dehtijo,
njih vonj je zdrav in močan,
in kdor se vrne iz njih samote,
ta ni več bolan.

Zakaj v tej pokrajini kamniti
je vse lepo in prav,
biti, živeti, boriti se
in biti mlad in zdrav.

Bori, drugovi, dehteči, močni,
tih drugovi kraške samote,
bodite pozdravljeni v moji samoti,
polni težke, otožne lepote!

Balada

V jesenski tihi čas
prileti brinjevka
na Kras.

Na polju
že nikogar več ni,
le ona
preko gmajne
leti.

In samo lovec
ji sledi ...

Strel v tišino;
droben curek krvi;
brinjevka
obleži, obleži.